

תצט), על המלחמות שיתרחשו בחלק ההוא של העולם, אשר הן מהסימנים המעידים שמתקרבת הגאולה האמיתית על ידי משיח צדקנו.

ולאור ההתרחשויות והניסים שצויינו לעיל, צריכה להתחזק עוד יותר ההכרה, שזהו הזמן של ההכנה הקרובה למילוי ההבטחה „והיתה לה' המלוכה”¹, כאשר כל העמים ישוכנעו ש„יש בעל הבית לבירה זו”², והכרה זו תביא אותם „לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד”³.

לזכרון

הרבנית הצדקנית
מרת חיי' מושקא
ע"ה ז"ל

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

ויקהל־פקודי

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק טז
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
„מכון לוי יצחק”
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ואחת לבריאה
הי' תהא שנת פלאות אראנו

יציאת מצרים –

הרי זהו הזמן המתאים להפנות את מלוא תשומת הלב אל הניסים והנפלאות שאירעו בימינו אלה, בימים הסמוכים לפורים שנה זו.

היו אלה ניסים גלויים לא רק לעם ישראל אלא גם לכל העמים, ועד ש"ראו כל אפסי ארץ" – הכל ראו את הניסים שהתרחשו בתקופה זו.

... על פי התנאים הטבעיים של העולם היה צפוי, שתהיה זו לא רק הכרזת מלחמה וכיוצא בזה, אלא שהמלחמה תגרור לתוכה עמים רבים ותתלהט עד כדי מלחמת עולם ר"ל; אך בפועל, למעלה מדרך הטבע, לא זו בלבד שנמנעה מלחמת עולם, אלא שגם המלחמה שפרצה – שככה.

בשעה שכל הסימנים הצביעו, שיש לצפות למלחמה קשה ולהכין צבא גדול ואדיר, מצוייד בכלי-נשק רבים ודווקא מהמתקדמים ביותר – הרי לאחר כל ההכנות, כפי שנהוג להיערך למלחמה ארוכה שאמורה להתמשך שבועות וחודשים – בא הניצחון בפועל בתוך זמן קצר ביותר!

הניצחון היה כל כך מופלא, שהוא מנע לא רק שפיכות דמים רבה בין אומות העולם (כפי שחששו תחילה), אלא הוא אף הביא לידי כך, שהאוייב ישחרר, ובצורה טובה, חלק משבויי המלחמה ואפילו חלק מאלה שנישבו בעבר.

... יתירה מזו: אלה היודעים את המתרחש "מאחורי הקלעים" – המודעים לפרטים חסויים רבים שאינם מגיעים לידי פרסום – משיגים עוד יותר ויותר את פלאי הניסים והנפלאות בזמן הזה, בימים האלה.

* * *

במשך השנה הזאת – עלי' נתנו יהודים את השם והסימן: "היה תהא שנת נפלאות אראנו", ועוד קודם לכן, בסיומה של השנה שעברה, שצויינה על-ידי יהודים בסימן: "היה תהא שנת ניסים" – הודגש פעמים רבות הקשר לדברים שחז"ל גילו מראש (בילקוט שמעוני ישעי' רמז

א. בפרשות ויקהל-פקודי ישנם מספר קשיים בפרשנות של מקרא

דובר כבר פעמים רבות על כך שרש"י מתעכב בפירושו על התורה על כל ענין הדורש הסבר לפי פשוטו של מקרא, וכאשר מוצאים קושיה כל-שהיא בפשט הפסוקים, שרש"י איננו מזכירה, הכרח לומר, שזו איננה קושיה לפי פשוטו של מקרא – או מפני שבדרך הפשט הדברים מובנים מעצמם, או מפני שהענין מוזכר כבר בפירוש רש"י לפני-כן.

בפרשיות ויקהל ופקודי ישנם מספר ענינים שאינם מובנים לפי פשוטו של מקרא, ויתר-על-כן – קושיות אחדות מתעוררות בעיקר לפי פירוש רש"י. להלן נתעכב, לכל הפחות, על שאלה אחת לפי פשוטו של מקרא בכל פרשה, אשר רש"י איננו מזכיר בפירושו.

בפרשת ויקהל, על הפסוק¹, וכל הנשים אשר נשא אותנה בחכמה טוו את העזים, שפירושו, כדברי רש"י, "שמעל² גבי העזים טווין³ אותן" – הנשים טוו את הצמר (נוצה)⁴ בעודו מחובר אל העזים. יש להבין: מהי המעלה והתועלת בכך ש"מעל גבי העזים טווין אותן"? הן, לכאורה, אדרבה: כאשר הנוצה (הצמר) חתוכה ונפרדת מן העזים ניתן לטוות ביתר קלות וביתר טיב מאשר כשהיא "על העזים" – כשטווים את הנוצה, "מעל גבי העזים"?

כמו-כן קשה: כיוון שהתורה מספרת על גודל החביבות של מלאכת המשכן אצל

הנשים (כפי שנאמר קודם לכן⁵, ויבואו האנשים על הנשים) שהן הוכיחו חכמה והריצות בלתי רגילות בטויה מעל גבי העזים, ואם כן, מדוע אין מוצאים זאת גם בטוית הצמר (של היריעות התחתונות) של התכלת והארגמן וכדו', הכתובה לפני-כן⁶ (וגם שם מודגש שהיה זה בחכמה), ובכל זאת "וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן..." אבל הן לא טוו את הצמר⁷ מעל גבי הכבשים?⁸

ב. הקושי בפרשת פקודי בענין עשיית היריעות לפני הקרשים

בפירוש רש"י בפרשת פקודי יש להבין את דבריו: "משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן, אמר לו בצלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר-כך משים כלים בתוכו, אמר לו כך שמעת... וכן עשה המשכן תחלה ואחר-כך עשה כלים".

ואין הדברים מובנים: סדר עשיית המשכן היה כאמור לפי "מנהג עולם", ומנהג עולם בבניית בית הוא, שתחלה בונים את הקירות ואחר-כך את הגג⁹, וכך היה גם בהקמת המשכן¹¹. והנה אנו מוצאים בפרשת ויקהל¹² לגבי העשיה שחכמי-הלב עשו תחלה את היריעות (כמו גג)¹³, ורק מאוחר יותר¹⁴ את

(5) לה, כב. ובפרש"י שם.

(6) ויקהל לה, כה.

(7) ובפרט דקשה יותר הטויה ע"י העזים, כיון שהם תקיפין וקופצים יותר מכבשים (ראה מדרש הגדול כאן. וראה לקמן הערה 27).

(8) ואולי י"ל שזה אי אפשרי, כיון שצ"ל ד' מינין יחד וכו' (רש"י תרומה כו, א).

(9) לה, כב.

(10) שאין דרך לבנות מלמעלה למטה (שו"ע אדה"ז הא"ח סטש"ז סוס"ט – והוא ע"פ רא"ש ביצה פ"ד ס"א. תוד"ה כסא – שבת קלת, א).

(11) פקודי מ, יח"ט.

(12) לו, ח ואילך.

(13) אף שבדוחק י"ל שזהו מפני ש(עיקר) המשכן הם יריעות התחתונות וכמש"ב (תרומה כו, א. ובכ"מ). וראה ספורנו פקודי מ, יח. – ובמילא גם היריעות עזים שהם למכסה עליהן – קדמו לקשרים.

(14) ודוחק לתרץ דכיון שהיריעות היו לא רק "לגג" כ"א

(1) לה, כו.

(2) כ"ה בדפוס רש"י שראיתי, כולל דפוס ראשון. לבד בדפוס שני, ובכ"כ כת"י רש"י דאיתא, שעל". וראה לקמן סוף הערה 28.

(3) כ"ה בדפוס רש"י שלפנינו ובכמה כת"י רש"י (ב-בל הווח). ובדפוס ראשון (ועד"ז בכמה כת"י רש"י), טוו אותן, ולכאורה כצ"ל, מתאים ללשון הכתוב, טוו את העזים – בל' עבר, וכן מתחיל רש"י פירושו, היא היתה אומנות כו' [אבל להגירסא בדפוס שני, היא אומנות יתירה" (בלי תיבת "היתה") מתאים הסיום, טווים אותם].

(4) פרש"י תרומה כה, ד ד"ה ועזים. וראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ט ס"ח (מב"י שם): בכל התורה לא נקרא צמר סתם אלא צמר תהלים אבל של עזים נקרא נוצה. ובראב"ע ועד"ז ברשב"ם תרומה שם, ששנר עזים. וראה תוד"ה ונוצה שבת כו, א. וראה לקמן הערה 27.

א גוטן אופן, א טייל פון די מלחמה-געפאנגענע און אפילו א טייל פון די געפאנגענע פון פריער.

... און נאך מער: די וועלכע „ווייסן וואס ס'טוט זיך אינעווייניק" – זיינען באקאנט מיט גאר א סך איינצלהייטן וועלכע דערגרייכן ניט צו דער עפנטלעכקייט – באגרייפן א סך מער דעם וואונדער פון די נסים ונפלאות בזמן הזה בימים אלה.

* * *

במשך פון דעם יאר – אויף וועלכן אידן גיבן דעם נאָמען און סימן: „היה תהא שנת נפלאות אראנו", און נאָך פאַר דעם, ביים סוף פון פאַרגאַנגענעם יאר, באַצייכנט פון אידן מיטן סימן „היה תהא שנת נסים" – איז פיל מאָל באַטאַנט געוואָרן בנוגע וואָס חז"ל האָבן פאַראויס געזאָגט (אין ילקוט שמעוני ישעי' רמז תצט) וועגן די מלחמות וועלכע וועלן פאַרקומען אין יענעם טייל פון וועלט, אַז דאָס זיינען פון די סימנים אַז אַט-אַט קומט די גאולה האמינית והשלימה דורך משיח צדקנו.

און אין אַנבליק פון די אויבנדערמאָנטע געשעענישן און נסים, דאַרף נאָך שטאַרקער ווערן דער באַוואוסטזיין, אַז דאָס איז די צייט פון הכנה קרובה צו דער ערפילונג פון דער הבטחה „והיתה לה' המלוכה"¹, ווען אַלע פעלקער וועלן זיין איבערצייגט אַז „יש בעל הבית לבירה זו"², און די אַנערקענונג וועט זיי ברענגען „לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד"³.

(ממכתב כללי, כ"ה אדר תנש"א)

בבואנו מימי הפורים – ימים של ניסים שהראה הקב"ה „בימים ההם בזמן הזה", ובהתקרבו אל חג הפסח – שבו אנו חוגגים את החג של „זמן חרותנו", ומודים לה' על הניסים והנפלאות שהראה בעת

(1) עובדי' א, כא.

(2) ראה ב"ר רפל"ט.

(3) צפנ"ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

אומנות יתירה" לפני שידועים על מה מדובר, ורק אחר-כך הוא אומר את פירוש הפסוק – „שמעל גבי העזים טוהין אותן"?

(ב) מדוע משתמש רש"י בלשון „אומנות יתירה" – ולא „(היא היתה) חכמה יתירה", שזהו לשון הכתוב: „וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה"? ובמיוחד כאשר בגמרא²⁰, המהווה (בפשטות) את המקור לפירוש רש"י²¹, אכן כתוב „חכמה יתירה"²².

ד. טוהי' על גבי חי חשובה יותר

ההסבר לכך:

כיוון שהמילים „טו את העזים" מחולקות בפסוק בפני עצמן, ואינן נמצאות בפסוק הקודם יחד עם „וכל אשה חכמת לב בידיה טו ויביאו מטווה את התכלת ואת הארגמן..." (כפי שאכן כתוב יחד, בהבאה²³, וכן בציווי על התרומה²⁴), ובמיוחד כיוון שהפסוק חוזר ואומר „וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה"²⁵, הרי מובן מנצחו ש„טו (את העזים)" הוה, שונה מ„טו" שבפסוק שלפניו, והכוונה היא²⁶ שטו את הנוצה (הצמר) בעודה מחוברת²⁷ אל העזים²⁸.

(20) שבת עד, ב.

(21) כמ"ש במפרשים – ס' הזכרון, ועוד.

(22) ובגמרא שם (צט, א), „גדולה חכמה". ובפרש"י שם ד"ה נשא לבן „יתירות חכמה משמע".

(23) לה, כג.

(24) וכן בציווי ה' (תרומה כה, ד).

(25) ראה יריעות שלמה (למהרש"ל) ורע"ב עה"פ. אבל לכאורה מזה לבד לא היינו יודעים שהי' מעל גבי העזים. וראה פרש"י שבת שבעה"פ 22.

(26) ראה פרש"י שבת (עד, ב) ד"ה שוף „קרא קדריש טו את העזים בגופן של עזים משמע".

(27) ודוחק לומר דזה שנאמר בכתוב בפ"ע הוא מפני שהמלאכה דטויות שערות עזים בכלל היא קשה יותר מטויות צמר כבשים וצריכה לאומנות וחכמה יתירה – „לפי שהשערות של עזים דקין ביותר וקשין" (מדרש הגדול כאן. פי' ר"א בן הרמב"ם. רלב"ג ומנחה בלולה כאן. וכן משמע ברבא"ע פסוק כג). ובפרט שלפרש"י היו היריעות מ,נוצה של עזים" (פרש"י תרומה כה, ד. כו, ז) שאינם קשים כשערות עזים (כמ"ש בתוס' הג"ל הערה 4); משא"כ במדרש הגדול, פי' ה"א בן הרמב"ם והרבא"ע (שבעה"פ 28) מדייקים שנרות העזים (אבל ראה רלב"ג ר"פ תרומה).

(28) המבואר בפנים שנשארו ע"ג העזים והביאום כמו"ש טוהים ע"ג העזים, או שנאמר שהביאו למלאכת המשכן רק חוטין טוהין אלא שהטוהי' ה' ע"ג העזים תלוי לכאורה בב' עזים

הקרשים, וכך היה הסדר גם כשהם נצטוו על כך בפרשת תרומה¹⁵.

בעלי התוספות¹⁶ עונים על כך, שהיריעות נעשו „ראשונה לכל מלאכת המשכן כדי שיהו מוכנות לאהל על המשכן מיד שיעשו הקרשים ולא יהיו שעה אחת בלי כסוי".

אבל, בנוסף לכך שגם זה דורש הסבר: מדוע לא יכלו הקרשים להיות „שעה אחת בלא כסוי"¹⁷, הרי אי אפשר לומר כך לפי פשוטו של מקרא, כיון¹⁸ מפשטם של הפסוקים נראה שהביאו את המשכן אל משה, רק לאחר שנשלמו כל חלקי המשכן – היריעות, קרשים וכל כלי המשכן¹⁹ – ורק אחר-כך העמידו אותו, כמובן. יוצא מכך, שאין זה משנה איזה חלק נעשה קודם: גם אם היו עושים את הקרשים תחלה כ„מנהג העולם", גם אז הם לא היו עומדים „שעה אחת בלא כסוי", כי העמידו אותם רק לאחר השלמת עשיית כל המשכן כולו.

ג. שתי דיוקים בפרש"י

הדברים יובנו בהקדמת שתי דיוקים בפירוש רש"י בפרשת ויקהל:

(א) כוונת רש"י היא לפרש את „טו את העזים", שפירושו „מעל גבי העזים טוהין אותן", היה עליו להתחיל את פירושו בכך, ואחר-כך להוסיף ענין נוסף, שצורת טוהיה זו היתה „אומנות יתירה" וכדו'. ובכלל – כיצד יכול רש"י להתחיל במילים „היא היתה

גם ל„מחיצות" (פרש"י תרומה כו, א) א"כ גם הם נכללים במחיצות ודפנות, שהרי סו"ם הם „מחוץ לקרשים (שהיריעות תלויות מאחוריהן) לכסותם". ולהעיר שרש"י פירשו לענין יריעות משכן (התחתונות) – ראה ספורנו שם – ולא לענין יריעות עזים.

(15) כו, א ואילך.

(16) ויקהל לו, יד. ועד"ו בפ"י הרא"ש (הדר זקנים) שם.

(17) להעיר מפרש"י תרומה שם.

(18) וקושי' זו היא גם לפי החוקוני ויקהל לו, ה.

(19) כמפורש בהכתוב (פקודי לט, לג ואילך), ויביאו את המשכן אל משה אל האהל גו', ואף שזה הי' לפי „שלא היו יכולין להקימו כו' מחמת כובד הקרשים כו'" (פרש"י שם), הרי את'ל שהיו משתדלים להקימו יתיב כשגמרו לעשות את הקרשים (אלא שלא היו יכולין), הרי היו מביאין את הקרשים והיריעות כו' מיד לפני שעשו את הכלים.

(* וכונת פרש"י שם (כפשוטו). הוא לות'ך לשון הכתוב „ואת המשכן תעשה גו'".

הוספה

בשורת הגאולה

יז.

קומענדיק פון די ימי הפורים – טעג פון נסים, וואָס דער אויבערשטער האָט באַוווּן „בימים ההם בזמן הזה“, און דערנענטערנדיק זיך צו חג הפסח – ווען מיר פראַווען דעם יום־טוב פון „זמן חרותנו“ און מיר דאַנקען דעם אויבערשטן פאַר די נסים ונפלאות וועלכע ער האָט באַוווּן ביי יציאת מצרים –

איז איצט די פאסיקע צייט צו ציען די פולע אויפמערקזאמקייט אויף די נסים ונפלאות וועלכע האָבן פאַסירט נאַענט צו דעם היינטיקן פורים.

דאָס זיינען געווען נסים גלויים אפענע נסים, ניט נאָר פאַר אידן, נאָר אויך פאַר אַלע פעלקער, ביז אַז „ראו כל אפסי ארץ“, אַלע האָבן געזען די גרויסע נסים וואָס זיינען פאַרגעקומען אין דעם זמן.

. . . לויט די נאַטירלעכע אומשטענדן אין דער וועלט, האָט עס געהאַלטן דערביי, אַז עס זאָל זיין ניט נאָר אַ מלחמה ערקלערונג א.ז.וו. נאָר אַז די מלחמה זאָל אַריינציען מערערע פעלקער און זיך צעפלאַקערן אין אַ וועלט־קריג, ר"ל – און למעלה מדרך הטבע הרגיל, איז ניט בלויז אויסגעמיטן געוואָרן אַ וועלט־מלחמה, נאָר אויך די שוין אָנגעהויבענע מלחמה איז איינגעשטילט געוואָרן.

בעת אַלע סימנים האָבן געוווּן, אַז מ'דאַרף דערוואַרטן אַ שווערע מלחמה, און צוגרייטן אַ גאָר גרויסע אַרמיי מיט אַ סך כלי־זיין און דוקא פון די נייעסטע, און נאָך די אַלע צוגרייטונגען ווי ס'איז דער סדר ווען מ'גרייט זיך צו אַ לאַנגער מלחמה, וואָס דאַרף דויערן וואָכן, חדשים – איז דער נצחון געקומען אין גאָר אַ קורצער צייט!

דער נצחון איז געווען אַזוי וואונדערלעך, אַז ער האָט ניט נאָר פאַרמיטן אַ סך שפּיכות דמים צווישן אומות העולם (ווי מ'האָט מורא געהאַט), נאָר האָט געבראַכט דערצו, אַז דער שונא זאָל באַפרייען, אין

ובמיוחד אם נלמד לפי הפשט, שהחוטים הובאו בעודם על גבי העזים³⁰, הרי ברור היתרון בכך, בהיותם בגדר של דבר חי בשעת נתינתם.

ה. ביריעות התכלת וכדו' ההבאה היא בלתי אפשרית בעוד הצמר מחובר

ומובן מדוע רק ביריעות העזים היה „טו את העזים“, ואין מוצאים זאת ביריעות התכלת והארגמן וכדו'.

את חוטי הצמר של הכבשים היה צורך להביא לאחר צביעתם תכלת³¹ (צבוע בדם חלזון – כחול) וארגמן וכדו', דבר שבלתי אפשרי לעשותו בעוד חוטי הצמר מחוברים לכבשים – ויוצא מכך שההבאה של התכלת והארגמן וכדו' איננה יכולה להיות מיד לאחר הטוויה מעל גבי הכבשים³² ובודאי לא בעודם על גבי הכבשים³³.

לפיכך לא היתה הטוויה על גבי הכבשים, כי הבאת התרומה לה' איננה יכולה, בין כך ובין כך, להיות באופן הנעלה, כשהיא מחוברת לבעלי־החיים, או בזמן הסמוך לכך.

ו. יתרון באמנות הטוויה

לעובדה שהדבר מובן מאליו מן הפסוק רומז רש"י באומרו: „היא היתה אמנות יתירה“ – העובדה שהנשים „טוו את העזים“ לא נבעה מכך ש, נשא לבן אותנה בחכמה³⁴, בהבינן שבאופן זה של טוויה הנתינה והתרומה למשכן היא נעלית יותר, אלא גם מפני שכך היה העיבוד טוב יותר³⁴ – „אמנות³⁵ יתירה“:

* (30) להעיר גם מהת"ס עה"ת תרומה (כה, ד) ד"ה שש ועזים. – ודלא כמ"ש במלאכת הקודש על פרש"י תרומה שם.

(31) כציווי ה' למשה (תרומה כה, ג"ד) וזאת התרומה אשר תקחו מאתם גו' ותכלת (צמר צבוע בדם חלזון כו') וארגמן (צמר צבוע ממין צבע כו'), ולא שיקחו מאתם צמר בפ"ע והצבע בפ"ע.

(32) וראה משכיל לדוד כאן.

(33) כי אף אם יצבעו שלא כדרכו כלל, וכל שיערה ושערה בפ"ע, הרי עד לגזית הצמר יצמחו יותר, ויחסר בהתוספת צבע התכלת והארגמן.

(34) אף שכמובן קאי גם על העש"י שהיא באמנות יתירה.

(35) אבל י"ל שההדגשה ברש"י היא לפרש, ד„כל הנשים אשר נשא לבן אותנה גו' טוו את העזים“, לא ה"ל הנשיאות לב, להביא לכל המלאכה" (לה, כט), מלאכת ההבאה

את הטעם לכך מבין גם בן החמש:

כיוון שנדבת בני ישראל למשכן היתה תרומה לה' – כנדבה והקרבה לה' – הרי כשם שבקרבת יום סוגים שונים: קרבן ממין החי וממין הצומח (כפי שמוצאים בפרשת בראשית²⁹, לגבי קרבן קין וקרבן הבל), וקרבן מבעלי־חיים חשוב יותר מקרבן מן הצומח³⁰, הרי בדומה לכך בעניינינו: כשאפשר לטוות את חוטי הנוצה בעודם מחוברים לעזים, מין החי, זוהי תרומה נעלית יותר מאשר טוויית הנוצה לאחר שנחתכה מן העזים. חוטים שעדיין מחוברים לבעלי חיים (העזים) הם גדלים, יש להם קשר למין החי, הם יונקים מגוף החי. אך לא כן חוטים שכבר נחתכו מגוף החי.

הפ"י שב, טוו את העזים" (ובכלל גדר טווי' ע"ג בהמה):

(א) בשעת הטווי' ושזירת הנוצה (או השערות) נתלשו מאליהם (עץ הדעת טוב – להרח"ז – פרשתנו (קטו, ב)), כפשוטו לשון הגמ' (שבת עד, ב), „הטווה צמר שעל גבי בהמה בשבת חייב שלש חטאות אחת משום גזו כו' מנפץ כו' טווה רב כהנא אמר אין דרך גזייה בכך כו' ואין דרך טווי' בכך“ (כל הג' מלאכות בביא*) וכדמוכח גם ברי"ח ורא"ש שבת שם. וכן משמע במצו"ד (להרד"ב) מצוה תב. (ב) גם לאחר הטווי' נשארו (טוויים) ע"ג העזים, והגזייה הוה רק אח"כ, כדמשמע מהמפרשים (תפארת יונתן – לר"י אייבשיץ – כאן, ועוד) שמבארים הטעם שטוו ע"ג העזים כיון שכמה מהם היו בודאי נדות ולא ה"ל עת להטוה לכן טוו מע"ג העזים במחובר לבעל חי ואינו מקבל סומא**). וכן הוא בגר"א (בחי' וביאורים מלוקטים להמב"ם ה' שבת פ"ט ה"ז)***. וכן משמע באגלי טל מלאכת גזו אות' ל' בהגהה. ולכאורה תלוי בב' הגי' ברש"י כאן (הובאו בהערה 2): להגירסא לפנינו, שמונע גבי העזים" משמע שנתלשו ע"ג הטווי' [ועד"ז הוא לכמה גי' בשי"ס שם (הובאו בדק"ס שם)]. וכ"ה ברי"ח ורא"ש שם; משא"כ להגירסא, שטענ' גבי העזים" (29) ד, ג ואילך.

(30) אף שהחסרון בקרבן קין זה שהביא מן הגרוע (וראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ט"ז ע' 22 ואילך) – הוא מפני שהי' „עובד אדמה“ ולא ה"ל לו צאן.

(* וכן מוכח ברמב"ם הלכות שבת פ"ט ה"ו (ובפרט שמונעו וכותב, הטווה את הצמר מן החי"י) ובמ"א ט"י שמ סק"ג (וראה יד אפרים שם).

(**) ואולי י"ל כוונתו דעיקר ההקפדה הוא דהגדות לא יעשו מלאכה לצורך המשכן, ולכן טווה מעל הנוטים במחובר. אבל זה שלאח"ז נתלשו ונענו בהחזיקין לית לן בה. שהרי עדיין לא נאמרה פ' סמאים (גטין ט. א.) ורק הרחקה (שוהו גם מפי' „נידח“). הייתה. ודאי יוצא (לא. לה ובמב"ב" וכו' שם). וצ"ע. (***) גר"א מפרש כן ברמב"ם שם. אב"ל לכאורה לא מושמע כן ברמב"ם. כ"ל בשוה"ג הא'.

והסתר בלבד⁶⁸, אלא גם על סדר שהקדוש-ברוך הוא ציוה שינהגו כן⁶⁹ בביתו של הקדוש-ברוך הוא – ולמרות זאת, כאשר מגיע הדבר לידי צער של יהודי, אין נוהגים כ,מנהג עולם⁷⁰, ובראשית הכל יש לדאוג ל,וכסיתו, להלבישו במצוות, ורק לאחר-מכן, כהמשך הפסוק לאחור זה, הוא יעשה את הקשור לעצמו (,ומבשרך לא תתעלם⁶²).

ובדומה לכך, ועוד לפני כן, בקשר ללימוד

(68) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

(69) להעיר (מטושו"ע או"ח סט"ו) ססדר בנין הוא מלמטה למעלה ודפנות ואח"כ גג, אף שדפנות שלמית גם משלשלין אותן מלמעלמ"ט (סוכה טז, סע"א) – ועפ"ו יש לתקן בר"ד שיחת נצו"י, תשל"ט.

(70) להעיר מהסיפור ע"ד הצ"צ בענין גמ"ח (סה"מ ה'תשי"א ע' קנג. וראה לקו"ש ח"ו ע' 340 ואילך).

התורה, ככתוב בתחילת הפסוק⁶², הלא פרוס לרעב לחמך" – ,אין רעב אלא הרעב מן דברי תורה, ואין לחם אלא דברי תורה⁷¹, ואת זאת הוא עושה לפני, ומבשרך לא תתעלם",

או זוכים לכך שגם אצל עצמו מתהווה, לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'72 – ממשיח צדקנו בבית המקדש הנצחי, שיבנה על-ידי שבזמן הגלות ינצל כל אחד את הכשרונות והחוששים שהקב"ה נתן לו, להפיכת העולם למשכן ומקדש לקב"ה.

(משיחות ש"פ ויקהל תשל"ו

מוצאי ש"ק פ' ויקהל-פקודי תשל"ט)

(71) תנא דבא"ר שם.

(72) עמוס ה, יא. הובא בתדא"ר שם.

לזכות

כ"ק אדוננו מזרנו זרבינו

מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מזרנו זרבינו מלך המשיח

לעולם ועד

הטוייה מעל גבי העזים יוצאת משובחת יותר³⁶ מאשר טויית הנוצה לאחר שכבר נחתכה מן העזים, כי כאשר השערות עדיין מחוברות והן יונקות מהבהמה, יש בהן לחות ורכות³⁷, שזהו יתרון באמנות הטוייה.

ז. האריגה מיד לאחר הגזיזה היא משובחת יותר

לפי האמור לעיל מובן מדוע עשו היריעות לפני הקרשים למרות ש,מנהג העולם" לעשות תחילה את הקירות. וזאת מפני שני הענינים שהוסברו לעיל: מרוב חיבתן של הנשים למצוה וריותן הן טו מיד, והביאו לעושי המלאכה בעוד הצמר על העזים, ואז לא יכלו לדחות את הגזיזה ועשיית היריעות עד לאחר עשיית האדנים והקרשים, כי בנתיים תצמחנה השערות כל אחת בפני עצמה, ללא הטוייה ביחד.

כמו-כן יש לומר בדרך ההלכה – שזהו צער בעלי-חיים, שאינן משהחריים לחלוטין בגלל הטוייה³⁸, ולכן גזוז מיד את חוטי הנוצה מן העזים.

וכיוון שהטוייה על גבי העזים היא גם ,אומנות יתירה" – הטוייה היא משובחת יותר, כפי שכבר הוסבר, הרי מובן שבדומה לכך גם מלאכת האריגה של יריעות העזים משובחת יותר כאשר היא נעשית בקירוב זמן לזמן היות החוטים מחוברים לעזים³⁹. לפיכך היו צריכים לארוג את היריעות מיד לאחר שחתכו את החוטים מעל גבי העזים⁴⁰.

(פרש"י לו, ז) כ"א שהייתה ,אומנות" וחלק ממלאכת ועבודת המשכן (וראה פרש"י תשא לא, ה).

(36) ראה ספרו עה"פ.

(37) עכ"פ פחות קשין (ראה הערה 27) מכארי הגזיזה.

(38) ואף את"ל דהטווי' עצמה ע"ג העזים גורמת צער – מובן שאין בזה איסור כיון שנעשה לצורך כו' (ראה שו"ע אדה"ו חלק ח"מ הל' עוברי דרכים וצער בע"ח סו"ד).

(39) אפילו את"ל שהביאו רק הנוצות של העזים טוים לא העזים עצמן.

(40) ומתחלה עשו את יריעות דש משור תכלת גו' כיון שביריעות עזים הודגש שהם ,לאהל על המשכן" – היריעות שש גו'.

לכאורה י"ל, שמכיון שהיו כו"כ חמ"י לב, חלקו המלאכה ובבת אחת עשו יריעות המשכן ויריעות העזים.

אבל לפי"ז הרי יכלו לעשות כן גם בנוגע להקרשים וכו', ובפרט שזהו אומנות אחרת לגמרי (ראה פרש"י תשא שם) וא"כ פשיטא שנעשו ע"י חמ"י לב (אומנים) אחרים.

ולעזיר דפי' בעלי התוס', ראשונה לכל מלאכת המשכן

ח. יש הבדל בחיוב נשים בחלקים שונים במקדש

מהענינים המופלאים בדרך ההלכה, הנלמדים מפירוש רש"י זה⁴¹:

ידועה השאלה⁴²: הרי אין בונים את המקדש בלילה⁴³, וכך גם את ה,משכן דאקרי מקדש⁴⁴, כלומר, בניית בית המקדש היא מצות עשה שהזמן גרמא, ונשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא, ואם כך, כיצד יכלו הנשים לטוות את הצמר בשביל המשכן (לדעת רבינו תם⁴⁵ שאשה איננה יכולה להכין למצוה שהיא איננה מצווה בה, ולכן ,אין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיוון דלא איפקדא"?)

הרוגז'בי מסביר⁴⁶ שבמצות בניית המקדש יש שני פרטים: א) עצם בניית המקדש זו מצות עשה. ב) הצורך בבניית מקדש כדי להקריב בו קרבנות.

וכן פ' הרא"ש שהובא לעיל ס"ב, הוא עה"פ ויעש יריעות עוים, ולא על יריעות התחתונות שנאמר בהכתובים שלפ"ו (לו, ח ואילך). וי"ל בפשטות, כי יריעות התחתונות ה"ה המשכן וכמש"ז ועשית את המשכן עשר יריעות – ראה לעיל הערה 13.

(41) עוד ענין בהלכה שאפ"ל בפרש"י: ע"פ הג"ל ר"ס ו', פרש"י בא לפרש שזה שהנשים טו את העזים לא הי' (רק) בשביל שהי' נחשבת תרומה חשובה יותר (צומח שבח"ל), כ"א גם שנוגע לטיב המלאכה. י"ל דרש"י לשיטתו' בהגדר דכל חלב לה' (כפי שנתבאר בלקו"ש ח"א ע' 131) שלא הקפידה התורה על שעת ההכנה (שיהי' או חלב לה' – מן המובהר – המחובר), כ"א כשתבוא ע"י עדיפות בהדבר בעת הנתינה, עיי"ש.

(42) צפע"ג דלקמן בפנים. וראה גם שו"ת בית יצחק או"ח סי' ג אות ה' ואילך. הר המור' להרמב"ם הלכות בית הבחירה פ"א הי"ב סקכ"ח. כלי חמדה ס"פ תשא. ועוד. וע"פ המבואר לקמן בפנים יש לעזיר ולהעיר בכמה מהג"ל. ואכ"מ.

(43) שבועות טו, ב. רמב"ם הלכות בית הבחירה שם.

(44) עירובין בתחלתה.

(45) תוד"ה כל גיטין מה, ב.

ע"פ דעת הט"ו ואדה"ו או"ח ר"ס יד, גם לדעת ר"ת כשרה הטווי' והשזירה בנשים, ולפי"ז מובן זה שהנשים טו למשכן, אבל לפמ"ש בנתיב חיים לשר"ע שם, וראה גם פרמ"ג (משב"ז) שם לר"ת גם הטווי' אסורה ע"י נשים (ראה שו"ת בית יצחק שם). ואולי לכן הוסיף בצפע"ג שם הציון ,תוספות מנחות דף מב, ע"ב", דמשם מובן דגם הטווי' הוי בכלל עשייתן, ובעינין לשמה. ועצ"ע.

(46) צ"פ הפלאה בהשמות נד, א. נעתק בצפע"ג עה"ת

פרשתנו עה"פ. וראה גם צפע"ג מהד"ת ג, ג. ע' 164 (נעתק בכללים בערכו).

ובכך ישנו הבדל לגבי השאלה שלעיל אם נשים חייבות או פטורות מבניית המקדש: מצד המצוה של בניית המשכן והמקדש, וזוהי מצוות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות. אבל מצד הענין השני, שצריך להיבנות מקדש כדי להקריב בו קרבנות – בכך חייבות גם נשים, כי גם עליהן חלה חובת הקרבת קרבנות.

לפיכך: נשים חייבות בבנייתם ובעשייתם של החלקים מן המקדש המונעים את הקרבת הקרבנות, אך לא כן לגבי חלקי וכלי המקדש שאינם מונעים את הקרבת הקרבנות, ועשייתם היא רק בגלל מצוות-העשה של בניית המקדש. מעשה זו נשים פטורות, ולכן אסור להם לעסוק בכך.

ט. יש הבדל בין טויות היריעות התחתונות לבין העליונות

בקשר ליריעות אומרת הגמרא⁴⁷ שבמילים⁴⁸ „ויפרוש את האהל על המשכן” הכוונה היא ליריעות התחתונות של שש תכלת וארגמן ותולעת שני. כלומר, עם היריעות התחתונות כבר יש למשכן דין של אהל, ואפשר להקריב בו קרבנות. יוצא מכך שהיריעות שלמעלה מהן, יריעות העזים, אינן מונעות את הקרבת הקרבנות במשכן, והמשכן כשר גם כאשר „קיפל הרוח” את יריעות העזים.

לפי זה מובנת הסיבה להבדל בלשון הפסוק: בקשר ליריעות התחתונות כתוב, „וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטווה את התכלת ואת הארגמן...”, כי יריעות אלו נחוצות לכשרות המשכן, כדי להביא קרבנות, ולכן גם נשים יכולות לטוות את היריעות הללו, להשתתף במלאכת המשכן, אך לא כן לגבי יריעות העזים, שיריעות אלו אינן מונעות את הקרבנות, כאמור לעיל, ולכן נשים פטורות, ואסורות בעשייתן – ולפיכך כתובה הלשון „טוו את העזים”, שהטוייה שלהן היתה צריכה להיות באופן „דהוי חכמה יתירה ולא מלאכה”⁴⁹, כמו שאומרת הגמרא במסכת שבת⁵⁰.

י. רש"י לשיטתו – דרך הפשט

לפי הנ"ל בפירוש רש"י – בדייקן בלשון „אמנות יתירה” – יש לומר שרש"י בפירושו על התורה הולך בשיטתו – דרך הפשט: על הפסוק „ויפרוש את האהל על המשכן” מסביר רש"י „הן יריעות העזים”, כפשטות הכתוב בפרשת תרומה⁵¹, ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן”. לפי זה יוצא שלדעת רש"י, בפשוטו של מקרא, גם יריעות עזים אלו הן בגדר „אהל”⁵², המונע את הקרבת הקרבנות במשכן.

מכך מובן שגם יריעות העזים יכלו להיעשות על-ידי הנשים, ולכן מדייק רש"י ומשנה את הלשון, כמצויין לעיל, ואומר „היא היתה אמנות יתירה”, שהטוייה שלהן „מעל גבי העזים” לא היתה חכמה בלבד, אלא גם מלאכה. זהו החידוש ב„אמנות” – שזוהי מלאכה בגוף הדבר.

לפי זה אין הכרח לומר (כדברי המפרשים⁵³) שרש"י מקבל את הדיעה בגמרא⁵⁴ ש„הטווה צמר מעל גבי בהמה” פטור, כי „אין דרך טוייה בכך”, והעובדה שבמשכן היה האופן של „טוו בעזים” היא מפני ש„חכמה יתירה שאני” – אלא פירושו יכול להתאים גם לדיעה הראשונה, שהוא חייב, כי זה בגדר מלאכה.

ואדרבה: כיוון שכל המלאכות נלמדות מן המשכן⁵⁵ יש לומר שלפי פירוש רש"י (שזוהי „אמנות”) ענין זה עצמו הוא המקור לדיעה זו⁵⁶: כיוון שטוייה על גבי בהמה היתה בין הפעולות שנעשו במשכן, וזוהי הוכחה לכך שזוהי „אמנות” ומלאכה, ולכן חייבים על כך חטאת.

51 כו, ז. וראה תוס' שם כה, א.

52 וראה פרש"י תרומה כו, ד: לאותו גג של יריעות עזים. ובפרש"י ויקהל לה, יא. את אהלו הוא אהל יריעות עזים העשוי גג.

דיוק תוס' שבת שם, דמשמע דהיינו יריעות התחתונות דכתיב אחר הקרשים ויפרש את האהל, י"ל דלפי פרש"י (תרומה כו, א) הם בכלל המחיצות. וראה לעיל הערה 14.

53 ס' ו'כרון כאן. ועוד.

54 שבת עד, ב.

55 שבת מט, ב. ובכ"מ.

56 וכן משמע להגירסא בפרש"י (דפוס ב'), היא אמנות יתירה .. טוים אותם”, היינו שבעצם היא אמנות יתירה. משאי"כ להג' לפנינו „היא היתה אמנות יתירה .. שמע"ג העזים טוו אותן” – י"ל, שבדורות שלאח"ז הוה

יא. שתי הוראות בעבודת ה'

מיינה של תורה בפירוש רש"י, יש לנו הוראה בעבודת ה':

לכאורה אין מובן לשם מה מספרת התורה ש„וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים?” הרי זהו „מאי דהוה הוה” (=מה שהיה – היה) – יריעות העזים היו רק במשכן אבל לא במקדש (כולל המקדש העתידי להיבנות, ובמיוחד שהוא „בנוי ומשוכלל”⁵⁷, וגלה ויבוא משמים⁵⁸).

בדומה לכך יש להבין בקשר לענין השני – עשיית היריעות לפני עשיית הקרשים, היפך „מנהג עולם” – כיצד קשורים הדברים לדורות? אלא, נובעות מכך שתי הוראות כלליות בעבודה של „משכן ומקדש”, שכל יהודי צריך לעשות בעולם בכל הזמנים והמקומות, כדברי חז"ל⁵⁸, „בתוכו לא נאמר אלא בתוכם – בתוך כל אחד ואחד מישראל”.

ההוראה הראשונה הנלמדת מן הנשים ש„נשא לבן אותנה בחכמה”, שכאשר הקדוש-ברוך-הוא נותן ליהודי חוש וכשרון מיוחד, הוא צריך לדעת שזה לא בשביל עצמו בלבד, אלא הוא צריך לנצל זאת בעבודתו לעשות מהעולם משכן, דירה לקדוש-ברוך-הוא –

בדיוק כפי שהיה אצל הנשים בזמן בניית המשכן, שבהיות להן כשרון מיוחד שלא היה לאחרים, הן הבינו, שאת הכשרון הזה שנתן להן הקדוש-ברוך-הוא, עליהן לנצל לבניית המשכן שבו תהיה השראת השכינה – ושכנתי בתוכם.

ולכן, למרות שהן לא נצטוו⁵⁹ לעשות את הטוייה ב„אמנות יתירה”, מספרת התורה שהן בעצמן התעוררו לעשות את ה„אמנות יתירה” למען משכן ה' – ובכך נותנת התורה הוראה לדורות.

כשם שהדבר קיים בקשר לכשרונות מיוחדים וכיוצא בזה, שיהודי צריך להשקיעם בעבודה של הפיכת העולם לדירה לקדוש-

שלא כדרכו. ראה פרש"י תוס' שבת עד, ב. וראה אגלי טל שם. ואכ"מ.

57 פרש"י (תוס') סוכה מא, סע"א. ר"ה ל, סע"א. ועוד.

58 ר"ח (שער האהבה פ"ז קרוב לתחלתו). של"ה (שער

האותיות אות ל'. ועוד). ובכ"מ.

59 כי נצטוו רק, קחו מאתכם תרומה” (ויקהל לה, ה).

והעיר מריטב"א קידושין לו, א ד"ה ואיכא גם בתנוגע

לתרומה ד, התם נשים מעצמן הביאו ולא נצטוו בכך”.

ברוך-הוא, קיים הדבר באופן דומה גם בענינים אחרים שהקדוש-ברוך-הוא נותן ליהודי. לדוגמא: כאשר הקדוש-ברוך-הוא נותן לו פרנסה יותר מהרגיל, עליו לדעת, שהוא צריך להרבות ולהוסיף בנתינת צדקה, תרומה לה' (כידוע⁶⁰), כאשר לחסיד של אדמו"ר הזקן היה שבוע של פרנסה טובה, הוא היה בטוח, שבבואו לביתו הוא ימצא מכתב של הרבי על התעוררות לצדקה, או משולח של הרבי שאוסף לצרכי החזקת בני ארץ ישראל”.

יב. ההוראה השני'

ההוראה השני': זהירות מירבית והימנעות מגרימת צער לאדם אחר: אם בגלל צער בעלי חיים (ולא צער ממש, אלא חוסר נוחות בלבד) משנים את „מנהג העולם”, והקב"ה מצווה לעשות את היריעות לפני קרשי המשכן –

על-אחת-כמה-וכמה כאשר מדובר בצער של בן אדם, ובמיוחד בקשר ליהודי, ש„אתם קרויים אדם”⁶¹; ובמיוחד כאשר רואים שיהודי נמצא במצב של „ערום”⁶² מן המצוות, ככתוב ב„תנא דבי אליהו רבא”⁶³, „אין לך ערום בישראל אלא מי שאין בו תורה ומצוות” – ניתן לחשוב: עליו לקיים את הציווי „וכסיתו”⁶², להלבישו בציצית ותפילין⁶⁴ אך צריך להיות בכך סדר, תחלה צריך הוא עצמו להתפלל ו„מבית הכנסת לבית המדרש”⁶⁵ – ללמוד תורה, ולאכול פת שחרית⁶⁶, ואחר כך „הנהג בהם מנהג דרך ארץ”⁶⁷, ולאחר כל זאת הוא יקיים את „וכסיתו”;

על כך אומרת התורה, שכאשר מדובר בצער של יהודי אחר – ואין צער יותר גדול מזאת שיהודי הוא „ערום” מן המצוות, ובמיוחד כאשר האחר איננו יודע כלל שהוא „ערום” – במקרה כזה יש להפוך את סדר הרגיל, את „מנהג העולם” – ואפילו כאשר אין זה מנהג של „עולם” מלשון העלם

60 ספר השיחות תש"ג ע' 9.

61 יבמות סא, רע"א.

62 ישע"י נח, ז.

63 פכ"ז.

64 שיחת פורים תרצ"א (לקו"ד ח"ד תשכט, א). וראה

לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 128.

65 ברכות סד, א. שו"ע (ואדה"ז) א"ח סקנ"ה.

66 שו"ע אדה"ז שם.

67 ברכות לה, ב. וראה שו"ע אדה"ז שם וסי' קנו.